

Az észti diaszpórák kialakulásának és nemzeti identitásuk megőrzésének vizsgálata

SZABÓ Melinda

Pannon Egyetem, Veszprém
szabo.melinda@htk.uni-pannon.hu

1. Bevezetés

2022-ben online kutatás indult az Észtországban élő észtek nemzeti identitásának elemzésére. A vizsgálati háttérrel már születtek írások (vö. Vigh-Szabó 2020, 2021), az eredmények könyv formájában látnak majd napvilágot. Jelen tanulmány a még le nem zárt kutatómunka kiegészítésének bemutatása: a vizsgálat célja a nem Észtországban élő, onnan több hullámban kivándorolt észtek nemzeti identitásának, az anyaországgal és a kultúrával való kapcsolataiknak feltérképezése.

Az észtek (észt állampolgárok, vö. Tiit 2015: 15) etnikai szülőföldjükön kívüli közösségei három nagyobb kivándorlási hullám során alakultak ki. Az első kivándorlási hullám a 19. század közepétől a 20. század második évtizedéig tartott. A második, tömeges kivándorlást a második világháború eseményei okozták. A harmadik hullám a függetlenség 1991-es kikiáltásához köthető, amelyet Észtország EU-hoz való csatlakozása fel is erősített.

Ezeket a migrációs mozgásokat a tanulmány részletesebben is bemutatja. A diaszpórák nemzeti (nyelvi és kulturális) identitásának bemutatására egy következő írásban kerül sor.

A migrációs hullámok mindegyike társadalmilag sokszínű volt: az emigrálók között a munkaképes korú férfiak voltak többségben (20–39 éves korcsoport), majd a fiatalok, végül a gyermekes családok következtek. Az iskolai végzettség tekintetében az alapkörű végzettség dominált (Tiit 2015). A munkavállalás során a leggyakoribb mesterségek a kézműves vagy szakmunkás munkakörök voltak, míg a felsőfokú szakemberek a külföldön dolgozók mintegy 5%-át tették ki (Krusell 2013).

A vándorlások irányát a tömegközlekedés fejlődése is meghatározta: 1870-ben kezdte meg működését a Tallinn–Szentpétervár, majd innen 1894-ben az Omszkba vezető transzszibériai vasútvonal.

A diaszpórában élő észt állampolgárok száma a becslések szerint legalább 120 000 fő, és körülbelül kétharmaduk (kb. 80 000) található Európában (Tiit 2015). 2014-ben a külföldön élő észtek számát már 200 000 főre becsülték (Praxis 2015). A külföldön élő észtek becsült száma valahol 150 000 és 200 000 között mozog, ami azt jelenti, hogy az észtek körülbelül 15%-a él Észtországon kívül.

A célországok közül a legjelentősebbek, ahol nagyobb lélekszámú észt közösség él: Argentína, Ausztrália, Ausztria, Brazília, Kanada, Kína, Kolumbia, Dánia, Finnország, Franciaország, Németország, Hong-Kong, Új-Zéland, Norvégia, Oroszország, Spanyolország, Svédország, Nagy-Britannia, USA és Venezuela (Krusell 2013). Az 1. táblázat azokat az országokat mutatja, ahol az észt kisebbség nemcsak jelen van, de 2012 és 2015 között számuk emelkedett.

	2012	2015	Növekedés
Finnország	30 700	49 020	18 320
Oroszország	13 223	16 669	3 446
Nagy-Britannia	2 683	6 863	4 180
Svédország	3 218	4 226	1 008
Németország	2 462	4 003	1 541
USA	2 646	3 501	855
Kanada	2 688	3 031	343
Ausztrália	1 577	2 341	764

1. táblázat

*A külföldön élő észt állampolgárok száma 2012-ben és 2015-ben
(Tiit 2015: 9)*

2. Az első kivándorlási hullám

A demográfiai átalakulás Észtországban a 19. század közepén kezdődött, korábban, mint Oroszország többi részén (Kumer-Haukanõmm et al. 2017).

Az első kivándorlási hullám kezdete előtt többnyire fiatal férfiak hagyták el Észtországot, és legtöbbször a Balti-tenger környéki országokba, ritkábban pedig Amerikába emigráltak, hogy az Orosz Birodalomban akkoriban érvényben levő kötelező 25 éves hadkötelezettség elől próbáljanak kibújni (Kumer-Haukanõmm et al. 2017). Az 1918-as függetlenséget megelőzően az észt közösség Oroszországon kívül meglehetősen kicsi volt. Az észtek legnagyobb nyugati tömbje Észak-Amerikában élt, amely Észtország tengerparti területeiről származó emberekből, az orosz hadi- és teherhajókról disszidált tengerészekből, az 1905-ös forradalom elől menekülő politikai emigránsokból, valamint az Oroszországból továbbvándorló emberekből állt. Az Észt Köztársaság megalakulása előtt a szomszédos Lettországon, Finnországon és Svédországon is voltak kisebb észt közösségek (Kumer-Haukanõmm et al. 2017).

A mai Észtország területe akkoriban fontos ipari központ volt az Orosz Birodalomban. A gyors iparosítás és a ruszifikációs politika az ipari munkások bevándorlását eredményezte Oroszországból Észtország nagyobb ipari városaiba (Kulu 1992, Jürgenson 2002). 1850-ben Észtország területén mintegy 660 000 észt élt, míg a külföldön élő észtek számát akkoriban közel 30 000-re becsülték.

Az első migrációs hullám a 19. század közepétől az első világháborúig tartott. A kedvezőtlen természeti viszonyok, az éhínség, az Orosz Birodalom migrációbarát politikája, a jobbágyság eltörlése Észtországban és Livóniában, az útlevéltörvény 1863-as hatálybalépése, a felsőfokú oktatás megszerzésének lehetősége, a vasúthálózat bővítése Szibéria felé mind-mind hatással voltak a lakosság elvándorlására. Emellett az orosz központi kormányzat támogatásokat kínált a telepeseknek az ország lakatlan területeinek benépesítésére (Jürgenson 2002, Jansen 2007).

Az első kivándorlási hullám eredményeként a külföldön élő észtek száma 1917-re 215 000-re nőtt. A hivatalos adatok szerint 200 000 észt élt keleten és 15 000 nyugaton (Kumer-Haukanõmm et al. 2017). Oroszországban több mint 300 észt települést számoltak össze ekkoriban, köztük Szentpéterváron a legnagyobb észt közösséget. A legtöbb észt (90%) Oroszország európai részén élt, de voltak észt falvak Szibériában, a Krímben és a Távol-Keleten is. Az első kivándorlási hullám során a telepesek fokozatosan távolodtak el a kezdeti „magtelepülésekről” a környező területek felé, valamint Oroszország teljesen új régióiba. Ez a mozgás évtizedekig, azaz több generáción keresztül

folytatódott. Az első kivándorlási hullám során általános gyakorlat volt, hogy az Észtország ugyanazon régiójából érkező észtek ugyanazon oroszországi településekre koncentráálódtak, és ez hozzájárult ahhoz, hogy az észt nyelv, sőt néha annak dialektusai is megmaradjanak a kommunikáció nyelveként (Kulu 1992, Tammaru et al. 2010).

Amikor Észtország 1918 elején függetlenné vált, ez véget vetett az Oroszországba irányuló tömeges kivándorlásnak. Az észtek kezdtek visszatérni függetlenné vált hazájukba. A külföldön felsőfokú végzettséget szerzett észtek számára az Észt Köztársaság az önmegvalósítás, a megszerzett tudás és készségek megvalósításának helyszínévé vált. A vártnál többen akartak Észtországba visszatérni, ezért a kormány korhatárt vezetett be, és egyéb feltételeket szabott. Nem elhanyagolható tény az sem, hogy Szovjet-Oroszország, majd a Szovjetunió számos akadályt gördítve az észtek hazaköltözése elé, fokozatosan megnehezítette a visszavándorlók mozgását (Bereczki 2024). Ekkoriban mintegy 37 500 fő tért vissza az anyaországba (Tammaru et al. 2010).

3. A második kivándorlási hullám

A második tömeges kivándorlás a második világháború következményeként nyugat felé indult. Ez a hullám jelentősen kiegészítette a nyugati országokban korábban létrejött észt közösségeket. Az elsőhöz képest a második hullám intenzív, nagyrészt kényszerű, rövid idő alatt lezajló kivándorlást jelentett. A háború alatt és után sok észtet deportáltak keletre, de azok többsége, akiknek sikerült túlélniük az ottani zord körülményeket, amint lehetőségük nyílt rá, visszatértek a szülőföldjükre (Kumer-Haukanõmm et al. 2017).

1939-ben a náci Németország és a Szovjetunió megkötötte a Molotov–Ribbentropp paktumot, melyben a közöttük fekvő kis országokat felosztották egymás között. Az elvileg semleges Észtország a szovjet zónába került. A második kivándorlási hullám már ekkor elindult, amikor észtek csatlakoztak a kitelepítési program keretében a Németországba távozó balti németekhez. Németország 1941. június 22-én támadta meg a Szovjetuniót, majd Észtország náci uralom alá került. A háború alatt a Szovjetunió több mint 30 000 észtet sorozott be a hadseregébe. A katonai kötelezettség elől sokan próbáltak menekülni. 1942-től számos észt került a német fegyveres erőkbe is. A mozgósítás elől az észtek Finnországba menekültek, ahol külön ezredet alakítottak, hogy segítsék a finneket a függetlenségükért folytatott harcban (Kumer-Haukanõmm et al. 2017).

Az észtek kivándorlása 1944 nyarán, őszén érte el a csúcspontját: a Vörös Hadsereg közeledtével a civilek nagy számban menekültek Finnországba, Svédországba és Németországba. Észtország 1944 szeptemberében szovjet hatalom alá került, a határokat lezárták (Kumer-Haukanõmm 2012). Az ekkor távozók háborús menekültekké váltak. Sokan éveket töltöttek táborokban (1945-re 42 000 észtt élt ezeken a helyeken), mielőtt Ausztráliába, Kanadába vagy az Egyesült Államokba telepítették volna őket. Az észtek számára a szovjet kommunista irányítástól való félelem erős visszatartó erőt jelentett. Internetes forrás (1).

Becslések szerint a második világháború következtében közel 80 000 észtt indult nyugatra, akiknek 6–9%-a meghalt útközben. Több mint 40 000 észtt jutott el Németországba és körülbelül 26 000 Svédországba. Valamivel több mint 1000 menekült érkezett Ausztriába és Dániába. A Svédországba jutott észtek nagy része tartósan ott maradt, míg a Németországban, Dániában és Ausztriában élő honfitársaiknak néhány évtől akár hét évig tartó táborozás után tovább kellett költözniük. A fő célországok közé tartozott az Egyesült Államok, Kanada, Ausztrália, Anglia, Brazília és más tengerentúli államok.

A nyugatra jutott vagy oda tartó észtek egy része a háború után azonnal hazatért – összesen mintegy 11 000 civil és 10 000 (volt) katona (Kumer-Haukanõmm 2012).

A korábbi kivándorlókkal együtt a nyugati közösség becsült mérete 1945-ben több mint 90 000 fő volt (Kulu 1992).

4. A harmadik kivándorlási hullám

A harmadik kivándorlási hullám kiváltó oka a Szovjetunió felbomlása volt, amely ismét új lehetőséget adott a nemzetközi mozgásra. A függetlenség 1991-es helyreállítása ideiglenesen az új migrációs minta kezdetének nevezhető, bár a kivándorlás első jelei már ezt megelőzően is láthatóak voltak. Az észtek nyugat felé irányuló polgári migrációja, amely az orosz hadsereg keletre való visszatérésével egyidejűleg zajlott, az 1990-es években elhanyagolható volt a következő évtizedhez képest. A függetlenség helyreállítása után a migrációs áramlásokat az eredetileg a Szovjetunió köztársaságaiból származó emberek visszavándorlása is uralta: mintegy 144 000 személy, azaz az összes etnikai kisebbség egynegyede hagyta el Észtországot (Anniste 2014).

Észtország függetlenségének 1991-es helyreállításakor a legnagyobb észtt közösség (46 000 fő) még mindig Oroszországban volt. Észtország függetlenné válása után az Oroszországban élő közösség közel egynegyede vissza akart térni, míg a nyugati államokban élő észtek közül 1989 és 2000 között

csak körülbelül 1000-en fordultak vissza (Tammaru et al. 2010). 2000-re az Oroszországban élő észtek száma 28 000 főre csökkent, ami az USA és Kanada észti közösségeihez hasonlítható (Kumer-Haukanõmm et al. 2017).

A visszatérők száma talán gazdasági okokból vagy a fiatal állam által nyújtható szűkös szociális garanciák miatt volt ilyen alacsony, emellett az utazás is egyre könnyebbé vált a világban. Ez a szabadság arra ösztönözte az embereket, hogy munkát, önmegvalósítást, kihívásokat és új otthont keressenek Nyugat-Európa országaiban. A nyugatra irányuló kivándorlás azonban mérsékelt maradt, és a nyugati közösség mérete alig változott. A függetlenség helyreállítását követő első évtizedben a nyugati országokban élők száma összesen mintegy 85 000 fő lehetett (Kumer-Haukanõmm et al. 2017).

A harmadik hullám Észtország Európai Unióhoz való csatlakozása után ismét új lendületet kapott (Tammaru et al. 2010). A nyugat-európai országok lettek a fő célországok, elsősorban Nagy-Britannia, Írország, Finnország és Svédország. Az ezekbe az országokba irányuló kivándorlás 2000 és 2008 között akár nyolcszorosára is növekedhetett (Anniste 2014).

2014-ben jelentős változások történtek az észti közösséggel rendelkező országok listáján is. Történelmileg Oroszországban volt a legnagyobb közösség, de 2014-re Finnország lett a legnépszerűbb külföldi letelepedési célország az észtek körében. A nagy észti közösséggel rendelkező országok között továbbra is Oroszország, Svédország, Németország, az USA, Kanada és Ausztrália szerepelt (Tiit 2015).

Az Észtországból Finnországba irányuló kivándorlás már az 1990-es évek elején jelentős volt. A finn nyelv ismerete és a két ország földrajzi közelsége sok észtet motivált a kivándorlásra. A következő években a kivándorlás csökkent, majd az 1990-es évek végi gazdasági recesszió és az EU-hoz való 2004-es csatlakozás után ismét növekedni kezdett, és a 2008-ban kezdődött gazdasági válság idején érte el a csúcspontját (Kumer-Haukanõmm et al. 2017).

Finnország még mindig a legnépszerűbb ország a kivándorlók körében, hiszen az Észtországot elhagyók közel fele oda megy, és mintegy 50 000 észti állampolgár él ott állandó jelleggel (Tiit 2015). Emellett legalább további 15 000 olyan ingázó van, akik Észtországban élnek, de Finnországban dolgoznak (Krussel 2013). Az észak felé irányuló migráció mellett egy Észtországba való visszavándorlással is számolni kell, amely a kivándorlással párhuzamosan nőtt az utóbbi években (Kumer-Haukanõmm et al. 2017).

5. Napjainkban

A 21. században az észteket a hálózati alapú migráció jellemzi. A migráció hálózati elméleti megközelítésének szakirodalmi szerinti (vö. DaVanzo 1981, Deléchat 2001, Nowotny et al. 2012) az emberek olyan országokat részesítenek előnyben, ahol már élnek honfitársaik, így a gazdasági lehetőségeken és az intézményi adottságokon túl a kapcsolati tőke határozza meg az egyén migrációs hajlandóságát és a letelepedési hely kiválasztását.

A transznacionalizmus fogalma az 1990-es években jelent meg a migrációkutatásban, és abban jelentett új megközelítést, hogy rámutatott: a vándorló egyének nem számolják fel teljesen korábbi életüket a származási országukban, hanem a közlekedés és telekommunikáció fejlődésével egyre inkább képesek egyszerre kapcsolódni mind a származási, mind a befogadó országhoz; az emberek befogadó országbeli integrációja egyidejűleg létezhet a származási országhoz való kötődésük fenntartásával (Glick et al. 1992). Ezzel a nagyfokú mobilitással az egyén mindennapi tevékenységei több országot is áthidalnak. Az 1990-es években „nemcsak a migrációs folyamatok gyorsultak fel jelentős mértékben, hanem a telekommunikáció is olyan fejlődésen ment keresztül, amely által a külföldre költöző és ott letelepedő személyek virtuálisan tagjai maradhatnak egykori anyaországuk társadalmának, vagyis a »transznacionális« életforma korábban ismeretlen minőségi szintre jutott, ami új helyzetet teremtett az anyaországi politikák számára is” (Kovács 2018: 155). Az Észtország által kínált elektronikus állami szolgáltatások tovább könnyítik a transznacionalizmust, segítve a mindennapi tevékenységek elvégzését és az aktív állampolgári létet bárhol a világon, ahol van internetkapcsolat (Kumer-Haukanõmm et al. 2017).

Ha kitekintünk Európából, Ausztráliában, az Amerikai Egyesült Államokban és Kanadában találunk nagyobb lélekszámmal rendelkező észt diaszpórákat. A 2021-es statisztikai adatok szerint Ausztráliában közel 12 000, az USA-ban csaknem 30 000, Kanadában pedig több mint 23 000 észt lakos él (2, 3, 4).

6. A transznacionalista kötődések alakulása

Az észt Külügyminisztérium becslése szerint világszerte közel 200 000 észt származású ember élhet, ez Észtország lakosságát tekintve jelentős szám. A felmérések szerint a külföldön élő észtek közel 80%-a szeretné a kapcsolatát Észtországgal továbbra is fenntartani, szeretne tájékozódni az észtországi életéről, és hozzájárulni Észtország népszerűsítéséhez világszerte (5).

2021 márciusától ennek a tevékenységnek a támogatását a Globális Észt Diaszpóra program koordinálja a világ más érintett minisztériumainak, partnerügynökségeinek és különböző észt szervezetek segítségével. A Külügyminisztérium honlapján a külföldi észtetek folyamatosan tájékozódhatnak az észtországi eseményekről, kulturális rendezvényekről. Ez a program is jól mutatja, hogy a digitalizáció segítségével a származási ország csak egy karnyújtásnyira van az emberektől.

A diaszpóra program elődje az 1954-ben létrehozott Észt Világtanács (Ülemaailmne Eesti Kesknõukogu) volt, amely nonprofit szervezetként a külföldön élő észtetek összefogását támogatja napjainkban is (6). Az éves találkozások helyszínéül váltakozva szolgál Észak-Amerika, Európa és Észtország. 2018 májusában Tallinnban az észt kormány az anyaország és a külföldön élő észtetek közötti kapcsolatok erősítésére vonatkozó javaslatokat fogadott el. Az Észt Világtanács tagjai ezen célok elérésén dolgoznak.

Visszatekintve a három kivándorlási hullámról elmondható, hogy az embereket összekötő legerősebb kapocs az észt nyelv, a hagyományok ápolása és az észtországi honfitársakkal való kapcsolattartás volt az akkori technológiáknak megfelelően (Kumer-Haukanõmm et al. 2017).

Az első hullám esetében az összetartó erőt a templom jelentette, amely vallási, oktatási és közösségi központ volt egyszerre. Saját templom híján az Oroszország különböző részein élő észtetek gyakran használták a németek vagy finnek templomait. Sokszor azonban igazi templomra sem volt szükség, az épület szerepét egy imaterem is betölthette. Később, a templommal együtt általában iskolai helyiségeket is építettek, és a gyerekeket ott tanították észtül. Az Orosz Birodalomban akkoriban érvényes jogszabályok és kedvezmények hamarosan lehetővé tették, hogy a gyermekek öt éven keresztül anyanyelvi oktatásban részesüljenek (Jürgenson 2002).

Az első hullám egyik legfontosabb központja Oroszországban Szentpétervár volt, ahol a 19. század végén és a 20. század elején nemcsak kulturális társaságok, hanem diák- és politikai szervezetek is működtek (Jansen 2007– Jürgenson 2002).

Az első és második hullámmal külföldre utazó észtetek fontos szerepet játszottak országuk fejlődésében, amikor visszatértek etnikai hazájukba. Az első világháború végén az Oroszországban, különösen Szentpéterváron egyetemre járt fiatal, tanult észtetek megkezdhatték az újonnan létrehozott állam építését. Hasonló helyzet bontakozott ki az 1990-es évek elején, a függetlenség helyreállítása időszakában, amikor a hazatérő észtetek a függetlenség megteremtésének folyamatát segítették.

Az elmúlt közel 30 évben elvándorolt észti közösségek esetében azonban felmerül a kérdés: vajon ezek a csoportok egy „transznacionális Észtország” tagjai lesznek, szorosan kötődve hazájukhoz, esetleg a befogadó ország életébe integrálódnak, vagy hazatérnek, hogy az észti társadalom részévé váljanak (Kumer-Haukanõmm et al. 2017)? A Tartui Egyetem Alkalmazott Társadalomkutatói Központja és a Balti Kutatóintézet által kiadott hatástanulmány szerint (2013) az identitásmegőrzésben és az anyaországgal való kapcsolattartásban fontos elemek azok a kezdeményezések, amelyek a diaszpórák tagjait Észtországgal összekapcsolják: észtországi tanulási lehetőségek, szakmai gyakorlatok észti vállalatoknál, részvétel nyelvi táborokban és az öt évente megrendezésre kerülő dalosünnepeken, észti gyerekeket célzó nyári nyelvi és kulturális táborok szervezése. Talán ennek is köszönhető, hogy 2017 óta évente több észti állampolgár vándorolt be Észtországba, mint amennyi kivándorolt. A legtöbb visszatérés Finnországból, Nagy-Britanniából, valamint Oroszországból történt. A 2021–2024 és a 2024–2027 közötti időszakokat átívelő integrációs programoknak köszönhetően a külföldi észteket és a visszatérők beilleszkedését támogató eszközrendszerek nagymértékben elősegítik a sikeres identitásmegőrzést (7, 8).

Egy friss kutatás szerint azonban (vö. Toomistu et al. 2024) a külföldre költözött, 20–35 év közötti észti fiatalokat a jelenleg jobb gazdasági helyzetük és az általuk kelet-európainak tartott értékektől való félelem akadályozhatja abban, hogy visszatérjenek Észtországba. A megkérdezettek többsége (több mint 80%-a) ugyanakkor fontosnak tartja, hogy továbbra is észtként határozza meg magát. A kutatás rámutatott az ún. „affektív disszonancia” jelenségére is: a külföldön élő fiatalok egyrészt nosztalgiát, vágyat, büszkeséget éreznek, ha hazájukra gondolnak, másrészt szégyent, csalódottságot, elidegenedést is megtapasztalnak (Harrik 2024).

7. Utószó

Sokszor felmerül a kérdés – annak ellenére, hogy Észtország példaértékű nyelv- és oktatáspolitikával segíti az észti nyelv és a kulturális értékek fennmaradását –, hogy meddig képes egy etnikai közösség öröksége életben maradni, meddig látja el a nemzeti identitás nemzetösszetartó funkcióját. Tiit szavai jól példázzák ezt a dilemmát: „Ma senki sem ismeri a kritikus határát annak, hogy egy nemzet meddig tud kulturális nemzetként létezni, de a nemzeti kultúra folytonossága azt jelenti, hogy a nemzet nyelvének meg kell teremtenie számos tudomány fejlődését, egy működő felsőoktatási rendszer, gazdag hazai irodalom és előadóművészet kialakulását. (...) És mindezen embereknek érezniük kell, hogy kapcsolatban vannak a földdel, és csak ezt a

földet tekintik otthonuknak. A tapasztalatok szerint ma az ehhez szükséges népességszám egészen közel van a milliós határhoz, bár vannak kisebb nemzetállamok is [a szerző ford.] – írja Tiit 2011-ben.

A kevesebb mint egymillió főt számláló észti állam fennmaradásának egyik kulcsa többek között az is, hogy az észti állam a külföldi észteket megfelelő, elköteleződésre irányuló diaszpórapolitikával tudja megszólítani és megnyerni, a hazatérőknek pedig megfelelő esélyeket tudjon teremteni az önálló élethez és jóléthez.

A kutatás új fázisában a szerző a harmadik hullámban kivándorolt észteket kívánja vizsgálni a közösségi média és online kérdőív segítségével. Kutatóként az érdekli, hogy mi befolyásolja azt a döntést, hogy a megkérdezettek külföldön maradnak-e, avagy visszatérnek Észtországba, illetve milyen identitásmintázatokkal rendelkeznek, ha az észti nyelvről és kultúráról esik szó.

Irodalom

- ANNISTE, KRISTI 2014: East-West migration in Europe: The case of Estonia after regaining independence. (Doctoral thesis, University of Tartu.) Tartu Ülikool, loodus- ja tehnoloogiateaduskond, Tartu Ülikooli ökoloogia- ja maateaduste instituut, geograafia osakond.
- BERECZKI ANDRÁS 2024: A finn és az észti állam megszületése. *Pro Minoritate: Ősz*, 33–69.
- DAVANZO, JULIE 1981: Repeat migration, information costs, and location-specific capital. *Journal of Population and Environment* 4/1: 45–73.
<https://doi.org/10.1007/BF01362575>.
- DELÉCHAT, CORINNE 2001: International migration dynamics: The role of experience and social networks. *Labour* 15/3: 457–486. <https://doi.org/10.1111/14679914.00173>.
- GLICK SCHILLER, NINA – BASCH, LINDA – BLANC-SZANTON, CRISTINA 1992: Transnationalism: A New analytic framework for understanding migration. *Annals of the New York Academy of Sciences* 645/1: 1–24.
- HARRIK, AIRIKA 2024: Y-põlvkonna noor võib eelistada elada välismaal Eesti väärtusruumi tõttu. <https://novaator.err.ee/1609333584/y-polvkonna-noor-voib-eelistada-elada-valismaal-eesti-vaartusruumi-tottu>
- JANSEN, EA 2007: Eestlane muutuv asjas. Seisusühiskonnast kodanikuühiskonda. Eesti Ajalooarhiiv, Tartu.
- JÜRGENSON, AIVAR 2002: Siberi eestlaste territoriaalsus ja identiteet. (Doctoral thesis, Tallinn Pedagogical University.) Tallinna Pedagoogikaülikool, Tallinn.
- KOVÁCS ESZTER 2018: Klasszikus és kelet-európai diaszpórapolitikák. *Tipologizálás. REGIO* 26/3: 155–234.

- KRUSELL, SIIM 2013: Eesti elanike töötamine välismaal. Pilte rahvaloendusest. Estonian citizen working abroad. Census snapshots. Statistikaamet, Tallinn. 129–146.
- KULU, HILL 1992: Eestlased maailmas: ülevaade arvukusest ja paiknemisest. Tartu Ülikooli Kirjastus, Tartu.
- KUMER-HAUKANÖMM, KAJA 2012: Teisest maailmasõjast tingitud Balti pagulaste probleematika aastatel 1945–1952 Eesti pagulaste näitel. (Doctoral thesis, University of Tartu.) Tartu Ülikooli Kirjastus, Tartu.
- KUMER-HAUKANÖMM, KAJA – TELVE, KEIU 2017: Estonians in the world. Estonian human development report 2016/2017. Estonia at the age of migration. <https://2017.inimareng.ee/en/open-to-the-world/estonians-in-the-world/>
- NOWOTNY, KLAUS – PENNERSTORFER, DIETER 2012: Ethnic networks and the location choice of migrants in Europe. Working Papers in Economics and Finance – University of Salzburg – No. 2012-07. <http://hdl.handle.net/10419/128949>.
- TAMMARU, TIIT – KUMER-HAUKANÖMM, KAJA – ANNISTE, KRISTI 2010: Eesti diasporaa kujunemise kolm lainet. In: Praakli, Kristiina – Viikberg, Jüri (toim.), Eestlased ja eesti keel välismaal. Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn. 35–57.
- TIIT, ENE-MARGIT 2011: Eesti rahvastik: viis põlvkonda ja kümme loendust. Eesti. Statistikaamet, Tallinn.
- TIIT, ENE-MARGIT 2015: Eesti viimase veerandsajandi välisränne. Statistiline hinnang. Rahvastiku areng. Population Trends. Statistikaamet, Tallinn.
- TOOMISTU, TERJE – ANNIST, AET – MURAKAS, REIN 2024: Unbearable “eastern European mentality”: the affective contradiction in the national belonging of Estonians with a migratory experience. <https://doi.org/10.1080/01629778.2024.2329072>
- VÍGH-SZABÓ MELINDA 2020: Az észti nemzeti identitás alakító tényezői. Alkalmazott Nyelvtudomány 20/1: 1–17.
- VÍGH-SZABÓ MELINDA 2021: Nyelvek és nyelvváltozatok Észtországbán. Folia Uralica Debreceniensia 28: 465–482.

Internetes források

- (1) Our new home – Meie uus kodu: Estonian-Australian Stories. <http://www.migrationheritage.nsw.gov.au/exhibitions/ournewhome/fleeing/>
- (2) Ausztrál Statisztikai Hivatal. <https://www.abs.gov.au/statistics/people/people-and-communities/cultural-diversity-census/2021#data-downloads>
- (3) USA Statisztikai Hivatal. <https://www.census.gov/>
- (4) Kanadai Statisztikai Hivatal. <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=9810035501>
- (5) Észt Külügyminisztérium. <https://vm.ee/en/activity/global-estonian-diaspora/aim-global-estonian-diaspora>
- (6) Észt Világtnács. <https://uekn.ee/en/>

- (7) Integrációs program 2021–2024: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2020-10/L%C3%B5imumisprogramm%202021%E2%80%932024.pdf
- (8) Integrációs program 2024–2027: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.kul.ee/sites/default/files/documents/2024-02/L%C3%B5imumisprogramm_2024_2027

*

An examination of the formation of Estonian diasporas and the preservation of their national identity

In 2022, an online survey was launched to analyse the national identity of Estonians living in Estonia. The present study is an extension of this ongoing research, which aims to explore the national identity of non-Estonians who have emigrated from Estonia in several waves as well as their relations with the mother country and culture. Communities of Estonians outside their ethnic homeland were formed during three major waves of emigration. The first wave of emigration lasted from the mid-19th to the second decade of the 20th century. The second mass emigration was caused by the events of the Second World War. The third wave was linked to the declaration of independence in 1991, which was reinforced by Estonia's accession to the EU. The number of Estonians living abroad is estimated to be somewhere between 150 000 and 200 000, which means that about 15% of Estonians live outside Estonia.

One of the keys to the survival of the Estonian state, which has less than a million inhabitants, is the diaspora policy that the Estonian state can implement to attract and engage Estonians abroad and to create opportunities for those returning home to live independently and to prosper.

Keywords: *national identity, waves of emigration, diaspora policy, Estonia*

MELINDA SZABÓ